

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

ปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
The Determinants of Household Income in Mae Hong Son Province

ปริญญภรณ์ หวังวงศ์ไพบุลย์ (Preeyaporn Wangwongpaiboon)¹ ชิตตะวัน ชนะกุล (Chittawan Chanagul)²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมถึงศึกษาปัจจัยที่กำหนดรายได้ครัวเรือนจังหวัดแม่ฮ่องสอน การศึกษาใช้ข้อมูลจำนวน 2,400 ครัวเรือน ซึ่งนำมาจากการสำรวจโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่ต้นแบบในปี พ.ศ. 2556 จัดทำโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง และสำนักงานสถิติแห่งชาติ การศึกษาใช้วิธีสถิติเชิงพรรณนา และสมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) ผลการศึกษาพบว่า ในปี พ.ศ. 2556 ครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่ารายได้ต่อปีเฉลี่ยของครัวเรือนทั่วราชอาณาจักร ขนาดของครัวเรือนเฉลี่ยมีจำนวน 3 ถึง 4 คน หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา ครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม และส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากโครงการของรัฐ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ครัวเรือนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ จำนวนผู้หารายได้นอกครัวเรือนแล้วนำรายได้มาเป็นของครัวเรือนมีผลต่อรายได้ของครัวเรือนทางบวกที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อรายได้ของครัวเรือนทางบวกที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ในขณะที่ขนาดของครัวเรือนมีผลต่อรายได้ของครัวเรือนทางลบที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

คำสำคัญ รายได้ครัวเรือน แม่ฮ่องสอน ความยากจน

¹ นิสิตหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ momewto@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ fecocwc@ku.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this study were to study general socio-economic data of Mae Hong Son province. In addition this study sought to find out the determinants of household income in Mae Hong Son province. The researcher used 2,400 households that derived from a pilot project to develop solutions to poverty and social exclusion in the prototype area in 2013. Made by Fiscal Policy Office and National Statistical Office Thailand. The study used descriptive statistic and multiple regression. The results showed that households in Mae Hong Son Province had the average annual income lower than the average annual household income in the whole kingdom in 2013. The average household size is 3 to 4 people. Most household heads have the highest primary education and work in agriculture. And most of them have never received assistance from government projects. For factors affecting the households income in Mae Hong Son province include the number of people earning income outside the household and then bring income into the household have a positive effect on household income at the confidence level of 99%, and education of household heads have a positive effect on household income at the confidence level of 95%. While the size of the household negatively affect household income at the confidence level of 95%.

Keywords: Household income, Mae Hong Son, Poverty

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

บทนำ

ความยากจนเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เรื้อรังมายาวนาน รัฐบาลในแต่ละยุคพยายามสร้างมาตรการและนโยบายในการแก้ไขมาโดยตลอด โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นมาตรการลดภาระค่าครองชีพ การสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน มาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาความยากจนก็ยังไม่ได้หมดไปจากสังคมไทย จากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยปี พ.ศ. 2558 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) พบว่า สัดส่วนคนจนในปี พ.ศ. 2531 ลดลงจากร้อยละ 65.17 ของประชากรทั้งหมด เหลือเพียงร้อยละ 7.2 ของประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งคิดเป็นจำนวนคนจน 4.85 ล้านคน แต่ถึงแม้ว่าปัญหาความยากจนมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งจำนวนและสัดส่วนคนจน แต่ยังมีคนจนและคนจนเรื้อรังในสังคมไทย จากผลการวิจัยหลายชิ้นที่ผ่านมา พบว่า อัตราความยากจนของไทยที่ลดลงอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจแต่ปัญหาความยากจนยังคงอยู่ เนื่องจากรายได้ที่แท้จริงเฉลี่ยต่อหัวที่เพิ่มขึ้นในภาพรวมนั้นไม่ได้หมายความว่าคนไทยทุกคนมีรายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้น จากข้อมูลแสดงสัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรและระดับรายได้โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 10 กลุ่ม ทุกกลุ่มมีประชากรร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งจัดเรียงตามระดับรายได้จากกลุ่มที่จนที่สุดไปจนถึงกลุ่มที่รวยที่สุดพบว่า ในปี พ.ศ. 2558 กลุ่มคนจนที่สุดมีสัดส่วนรายได้เพียงร้อยละ 1.58 และกลุ่มคนรวยที่สุดมีสัดส่วนรายได้สูงถึงร้อยละ 34.98 หรือคิดเป็น 22.08 เท่าของสัดส่วนรายได้กลุ่มคนจนที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

จากรายงานจังหวัดที่มีสัดส่วนความยากจนสูงที่สุดในปี พ.ศ. 2549-2558 พบว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่ติดอันดับจังหวัดที่ยากจนที่สุดในประเทศตลอดระยะเวลา 9 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2557 จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนความยากจนสูงที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของประเทศไทย และในปี พ.ศ. 2558 จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสัดส่วนความยากจนเท่ากับ 32.19 เป็นลำดับที่ 2 รองจากจังหวัดปัตตานีที่มีสัดส่วนความยากจนเท่ากับ 34.91 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้ภาพรวมในระดับประเทศความยากจนสัดส่วนคนจน มีแนวโน้มลดลง แต่หากมองในระดับย่อย ในระดับจังหวัด ยังมีปัญหาความยากจนที่เรื้อรังดังเช่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่าเหตุใดปัญหาความยากจนเรื้อรังจึงยังคงเกิดขึ้นในจังหวัดแม่ฮ่องสอนอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าที่ผ่านมารัฐบาลในแต่ละยุคพยายามแก้ปัญหาตลอด จังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงเป็นจังหวัดหนึ่งที่นาสนใจที่จะนำมาศึกษาในเชิงลึกถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน และศึกษาปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือน เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีความยากจนเรื้อรังอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางในแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับย่อย ตามกลุ่มเป้าหมายของครัวเรือนในชนบทดังกล่าว และเพื่อขจัดปัญหาความยากของครัวเรือนชนบทในสังคมไทยที่สั่งสมมานาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยศึกษาจากการทบทวนเอกสารและแนวคิดทฤษฎีปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือน (Determinants of Household Income) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษา และนำมากำหนดตัวแปรในแบบจำลอง

แนวคิดทฤษฎีปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือน (Determinants of Household Income)

1. การถือครองที่ดิน

การถือครองที่ดินมีผลต่อระดับรายได้ของครัวเรือน เนื่องจากครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตนเองไม่ต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในค่าเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตร และสามารถใช้ที่ดินเพื่อประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2556) ได้กล่าวถึงปัจจัยการถือครองที่ดินทั้งด้านขนาดการถือครองที่ดินและลักษณะการถือครองที่ดินไว้ว่า ที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญทางการเกษตร และลักษณะการถือครองที่ดินเป็นปัจจัยที่แสดงสิทธิและอำนาจในการจัดการที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต ถ้าเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดินจะมีความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในพื้นที่มากกว่าเกษตรกรที่เป็นผู้เช่า ซึ่งไม่มีอำนาจและสิทธิในการจัดการที่ดิน ทำให้ความตั้งใจที่จะปรับปรุงที่ดินย่อมน้อยกว่า

นอกจากนี้การถือครองที่ดินอย่างมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินประกอบกับรายได้ของเกษตรกรและโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อนั้น สามารถกระตุ้นให้ครัวเรือนชนบทสามารถเพิ่มความสามารถในการสร้างรายได้ โดยการประยุกต์กิจกรรมนอกภาคการเกษตรเข้ามาใช้ (Abdulai & CroleRees, 2001)

2. สวัสดิการความช่วยเหลือจากโครงการของรัฐ

รัฐบาลมีมาตรการการช่วยเหลือกลุ่มผู้มีรายได้น้อย (คนจน) แบ่งเป็น 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการเงินโอน (Cash transfer) และมาตรการการใช้จ่ายที่ไม่ใช่แบบเงินโอน (In-kind) มาตรการเงินโอน (Cash transfer) เป็นมาตรการที่รัฐบาลให้เงินในการช่วยเหลือแบ่งเป็น Contributory benefit คือ เงินช่วยเหลือแก่บุคคลที่ได้มีการจ่ายเงินสมทบไว้ก่อนล่วงหน้า เช่น บุคคลที่ได้รับความช่วยเหลือจากระบบประกันสังคมเนื่องจากตนได้จ่ายเงินสมทบไว้ขณะที่ตนทำงานอยู่ และ Non-Contributory benefit คือ เงินช่วยเหลือแก่บุคคลในรูปเงินสด โดยที่บุคคลนั้นไม่ต้องจ่ายเงินสมทบล่วงหน้าแต่อย่างใด เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เชื้อช่วยชาติ เป็นต้น มาตรการการใช้จ่ายประเภทนี้ทำให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อย (คนจน) มีรายได้เพิ่มขึ้นและส่งผลให้รายได้รวม (gross income) สูงขึ้น

มาตรการการใช้จ่ายที่ไม่ใช่แบบเงินโอน (In-kind) เป็นมาตรการที่รัฐบาลไม่ได้ให้เงินในการช่วยเหลือแก่ประชาชนเป็นเงินสด ได้แก่ มาตรการการใช้จ่ายของรัฐบาลทุกประเภทที่ทำให้ประชาชนเข้ารับบริการโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย หรือเสียค่าใช้จ่ายในระดับต่ำกว่าปกติ เช่น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค โครงการเรียนฟรี 15 ปี เป็นต้น มาตรการการใช้จ่ายประเภทนี้ส่งผลให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อย (คนจน) มีรายได้สุดท้าย (final income) สูงขึ้น (จิตตะวัน ชนะกุล, 2559)

3. การศึกษา (Education)

การศึกษามีผลต่อระดับรายได้ของครัวเรือน เนื่องจากการศึกษาทำให้มนุษย์เกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะต่างๆ ในทางเศรษฐศาสตร์การศึกษาเกี่ยวข้องกับการลงทุนในทุนมนุษย์ ทำให้ขีดความสามารถและทักษะในการทำงานของแรงงานเพิ่มขึ้น ซึ่ง Theodore W. Schultz (1971) กล่าวว่า ความสามารถหลายๆ อย่างที่อยู่ในตัวมนุษย์ตั้งแต่กำเนิด (Innate) หรือเกิดจากการสะสมเรียนรู้ โดยแต่ละบุคคลที่เกิดมาจะมีนิสัยเฉพาะของแต่ละบุคคลซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ความสามารถ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

คุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่มีคุณค่า ซึ่งคุณค่านี้อาจเพิ่มขึ้นเมื่อมีการลงทุนที่เหมาะสม (ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงคาร, 2552) นำมาซึ่งผลผลิตต่อหัวที่เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อรายได้ของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นจากผลผลิตที่เพิ่มขึ้น จากงานวิจัยในอดีตให้ความสำคัญกับปัจจัยการศึกษา ดังเช่นในงานวิจัยของประเทศ แม็กซิโก (Mexico) กานา (Ghana) และนิการากัว (Nicaragua) พบว่าการมีระดับการศึกษาที่สูงทำให้ความน่าจะเป็นของทำงานในกิจกรรมนอกภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น (Yunez-Naude & Taylor, 2001; Abdulai & Delgado, 1999; Corral & Reardon, 2001) การศึกษาครัวเรือนในแม็กซิโก พบว่าครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับต่ำ (1-3 ปี) มีความน่าจะเป็นที่จะทำงานในภาคการเกษตรสูง (Yunez-Naude & Taylor, 2001) ขณะที่ในประเทศนิการากัว พบว่าการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ลดความน่าจะเป็นของการจ้างงานในภาคการเกษตร (Corral & Reardon, 2001) ในงานของ Tran Tien Khai และ Nguyen Ngoc Danh กล่าวว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกภาคการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นมีโอกาสมากขึ้นในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกภาคการเกษตร การศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนที่ไม่มีการศึกษา หรือการศึกษาอยู่ในระดับต่ำมาก มีความน่าจะเป็นที่ครัวเรือนจะทำงานในกิจกรรมภาคการเกษตร เพราะไม่มีทักษะที่จะเข้าทำงานหารรายได้ในกิจกรรมอื่น อย่างไรก็ตามครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าจะได้ทำงานนอกภาคการเกษตร เพราะมีการศึกษาที่จำเป็นที่ทำให้สามารถทำงานนอกภาคการเกษตรได้

4. ขนาดของครัวเรือน (Size of Household)

ขนาดของครัวเรือนมีผลต่อระดับรายได้ของครัวเรือน เนื่องจากขนาดของครัวเรือน หรือจำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนแต่ละคนต่างมีบทบาทของตนเองรวมไปถึงการเป็นแรงงานในครัวเรือน นำมาซึ่งผลผลิตของครัวเรือนและส่งผลกระทบต่อรายได้ของครัวเรือน การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดครอบครัวและรายได้ทางการเกษตรในบูร์กินา ฟาโซ (Burkina Faso) พบว่า ครอบครัวขนาดใหญ่กว่ามีความสัมพันธ์กับระดับรายได้จากการเพาะปลูกที่สูงกว่า (Wouterse & Taylor, 2008)

5. ผู้พึ่งพิงในครัวเรือน

ผู้พึ่งพิงในครัวเรือนมีผลต่อระดับรายได้ของครัวเรือน หากครัวเรือนมีผู้พึ่งพิงในครัวเรือนที่ต้องดูแลจะทำให้ขาดรายได้จากการทำงานเนื่องจากต้องใช้เวลาในการดูแลผู้พึ่งพิงในครัวเรือน จากการศึกษาของ สนิรัช แก้วมี และ ประพัฒน์ศิริกุลลักษณ์ (2550) พบว่าจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนทำให้ภาวะความยากจนของครัวเรือนเพิ่มขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง และสำนักงานสถิติแห่งชาติ จากการสำรวจครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำนวน 2,400 ครัวเรือน จากโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่ต้นแบบในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งจัดสำรวจโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง โดยความร่วมมือของสำนักงานสถิติแห่งชาติในการสุ่มตำบลและหมู่บ้านในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามสัดส่วนของประชากรในเขตเมืองและเขตชนบท ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลส่วนบุคคลของทุกคนในครัวเรือน และข้อมูลสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน และ ส่วนที่ 2 วิเคราะห์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) ตามแนวคิดและทฤษฎีปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือน

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการตรวจสอบเอกสารที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่กำหนดรายได้ครัวเรือน จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถนำมาสร้างแบบจำลอง คือ

$$Y_i = \alpha + \beta_1 HHS_i + \beta_2 LAB_i + \beta_3 DPD_i + \beta_4 DEG_i + \beta_5 GOV_i + \beta_6 CRR_i + \beta_7 OWN_i + u_i$$

โดยในแบบจำลองกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. ตัวแปรตาม คือ รายได้ของครัวเรือน (Income) (ปี)
2. ตัวแปรอิสระ คือ ขนาดครัวเรือน (HHS) (คน), การศึกษาหัวหน้าครัวเรือน (DEG), จำนวนผู้ที่หารายได้นอกครัวเรือนแล้วนำรายได้มาเป็นของครัวเรือน (LAB) (คน), จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน (DPD) (คน), อาชีพหลักของครัวเรือน (CRR), การได้รับความช่วยเหลือจากโครงการของรัฐ (GOV), และการเป็นเจ้าของที่ดิน (OWN)

ตัวแปร Dummy ในแบบจำลอง ได้แก่

การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน กำหนดให้ 0 คือ หัวหน้าครัวเรือนศึกษาในระดับอื่น (ระดับประถม/มัธยม/ปวช.) และ 1 คือ หัวหน้าครัวเรือนศึกษาสูงกว่าระดับมัธยม/ปวส.

การได้รับความช่วยเหลือจากโครงการของรัฐ กำหนดให้ 0 คือ ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ และ 1 คือ เคยได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ

อาชีพหลักของครัวเรือน กำหนดให้ 0 คือ อาชีพนอกภาคเกษตรกรรม และ 1 คือ อาชีพในภาคเกษตรกรรม

การเป็นเจ้าของที่ดิน กำหนดให้ 0 คือ ครัวเรือนไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดิน และ 1 คือ ครัวเรือนเป็นเจ้าของที่ดิน

3. ค่าความคลาดเคลื่อน (error term) คือ u

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความผิดปกติของข้อมูล โดยการตรวจสอบการกระจายของข้อมูล พบว่า ในภาพรวมการกระจายตัวของข้อมูลค่อนข้างกระจายตัวแบบปกติ (Normal) สังเกตได้จากในแต่ละตัวแปร มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกับค่ามัธยฐาน ประกอบกับค่ากลางของข้อมูลมีค่าอยู่ระหว่างค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดแสดงให้เห็นว่าไม่มี Outliner จึงไม่เกิดความผิดปกติของข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยทำการทดสอบ Multicollinearity และทดสอบปัญหา Heteroskedasticity พบว่า เกิดปัญหา Heteroskedasticity ผู้วิจัยจึงทำการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ทำให้ได้แบบจำลองที่ปราศจากปัญหา Heteroskedasticity ส่วนปัญหา Multicollinearity นั้นไม่เกิดปัญหา เนื่องจากตัวแปรอิสระในแบบจำลองมีความสัมพันธ์กันไม่เกิน 0.6 (ตารางที่ 1)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ³

	HHS	LAB	DPD
HHS	1		
LAB	-0.03728	1	
DPD	0.557063	-0.13527	1

ที่มา: จากการคำนวณ

และในส่วนของปัญหา Normality นั้น จำนวนข้อมูลของตัวอย่างที่นำมาศึกษาเป็นไปตามทฤษฎีแนวโน้มนู่ศูนย์กลาง (Central Limit Theorem) ซึ่งระบุว่า สำหรับประชากรใดๆ ถ้าเก็บตัวอย่างในจำนวนมาก (มากกว่า 30 ตัวอย่าง) จะทำให้การกระจายของค่าตัวอย่างดังกล่าว (Sample Mean Distribution) มีแนวโน้มใกล้เคียงกับการกระจายแบบปกติ (Normal Distribution) (นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, 2554)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ประกอบไปด้วย ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลส่วนบุคคลของทุกคนในครัวเรือน และข้อมูลสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

1. ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการศึกษาข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 2,400 คน พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 41 ถึง 60 ปี จำนวน 1,208 คน คิดเป็นร้อยละ 50.33 รองลงมา มีอายุอยู่ระหว่าง 21 ถึง 40 ปี จำนวน 774 คน คิดเป็นร้อยละ 32.25 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 1,207 คน คิดเป็นร้อยละ 50.29 เพศหญิงจำนวน 1,193 คน คิดเป็นร้อยละ 49.71 และมีสถานภาพสมรส จำนวน 1,789 คน คิดเป็นร้อยละ 74.54

2. ข้อมูลส่วนบุคคลของทุกคนในครัวเรือน จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,400 ครัวเรือน ทำให้ได้ข้อมูลคนในครัวเรือนจำนวน 7,041 คน พบว่าส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 41 ถึง 60 ปี จำนวน 2,275 คน คิดเป็นร้อยละ 32.31 เป็นเพศชายจำนวน 3,550 คน คิดเป็นร้อยละ 50.42 เพศหญิง จำนวน 3,491 คน คิดเป็นร้อยละ 49.58 ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในครัวเรือนเป็นหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 2,294 คน คิดเป็นร้อยละ 32.58 มีสถานภาพสมรส จำนวน 3,904 คน คิดเป็นร้อยละ 55.45 และส่วนใหญ่ศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 2,410 คน คิดเป็นร้อยละ 34.23

3. ข้อมูลสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,400 ครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีอยู่ในช่วงตั้งแต่ 30,001 ถึง 100,000 บาท จำนวน 1,123 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 46.79 ซึ่งน้อยกว่ารายได้ต่อปีเฉลี่ยของครัวเรือนทั่วราชอาณาจักรที่เท่ากับ 322,980 บาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559) ครัวเรือนส่วนใหญ่มีขนาดครัวเรือน 3 ถึง 4 คน จำนวน 1,137 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 47.38 รองลงมามีขนาด 1 ถึง 2 คน

³ การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในตารางที่ 1 เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงปริมาณในแบบจำลองเท่านั้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

จำนวน 745 คิดเป็นร้อยละ 31.04 มีจำนวนผู้ที่หารายได้นอกครัวเรือนแล้วนำรายได้มาเป็นของครัวเรือนอยู่ในช่วง 2 ถึง 3 คน จำนวน 1,171 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 48.79 จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 0.61 คน ซึ่งในรายละเอียดส่วนใหญ่ไม่มีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน จำนวน 1,466 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 58.71 หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ศึกษาในระดับประถม จำนวน 853 คน คิดเป็นร้อยละ 35.54 เช่นเดียวกับข้อมูลส่วนบุคคลของทุกคนในครัวเรือนที่ส่วนใหญ่ศึกษาในระดับประถมมากที่สุด ครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากโครงการของรัฐ จำนวน 1,178 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 49.08 ซึ่งในรายละเอียด คือ โครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมีครัวเรือนที่เคยเข้าร่วมในโครงการนี้มากที่สุดจำนวน 536 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 50.66 ส่วนในโครงการอื่น ๆ ส่วนใหญ่ครัวเรือนจะไม่เคยเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ โครงการพักพิงเกษตรกรและผู้มีรายได้น้อยมีจำนวนครัวเรือนที่ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ คิดเป็นร้อยละ 66.47 โครงการเบี้ยยังชีพผู้พิการมีจำนวนครัวเรือนที่ไม่เคยเข้าร่วมคิดเป็นร้อยละ 94.00 โครงการเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษามีจำนวนครัวเรือนที่ไม่เคยเข้าร่วมคิดเป็นร้อยละ 82.33 โครงการรับจำนำข้าวมีจำนวนครัวเรือนที่ไม่เคยเข้าร่วม คิดเป็นร้อยละ 88.47 โครงการรับจำนำสินค้าเกษตรอื่นๆ มีจำนวนครัวเรือนที่ไม่เคยเข้าร่วมคิดเป็นร้อยละ 90.02 โครงการประกันภัยพิขผลมีจำนวนครัวเรือนที่ไม่เคยเข้าร่วมคิดเป็นร้อยละ 91.82 โครงการประกันสังคม (แรงงานนอกระบบ) มีจำนวนครัวเรือนที่ไม่เคยเข้าร่วมคิดเป็นร้อยละ 95.16 โครงการประกันรายได้ (เงินส่วนต่าง) มีจำนวนครัวเรือนที่ไม่เคยเข้าร่วมคิดเป็นร้อยละ 85.38 และโครงการอื่นๆ ของรัฐที่ครัวเรือนไม่ได้เข้าร่วมคิดเป็นร้อยละ 90.14 ส่วนใหญ่ครัวเรือนทำอาชีพในภาคการเกษตร จำนวน 1,283 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 53.46 แหล่งน้ำที่ครัวเรือนนำมาใช้อุปโภค บริโภคคือ น้ำประปา จำนวน 1,352 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 43.71 และรองลงมาใช้แหล่งน้ำธรรมชาติเท่ากับ 930 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 30.07 ครัวเรือนมีไฟฟ้าเข้าถึงที่พักอาศัยเท่ากับ 1,283 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 82.04 และไม่มีไฟฟ้าเข้าถึงที่พักอาศัยเท่ากับ 378 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.75 และส่วนใหญ่ครัวเรือนเป็นเจ้าของที่ดินทั้งหมด ไม่ได้เช่าเลยจำนวน 1,183 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 49.29

ส่วนที่ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	79354.90	16372.80	4.85	0.00***
HHS	-4951.44	2260.298	-2.19	0.03**
LAB	26327.97	3180.419	8.28	0.00***
DPD	3346.11	5470.020	0.61	0.54
DEG	29230.76	14250.83	2.05	0.04**
GOV	7696.27	7108.334	1.08	0.28
CRR	-29010.00	18963.81	-1.53	0.13
OWN	6630.49	8762.892	0.76	0.45
F-statistic	13.47			
Prob(F-statistic)	0.00			
Number of obs.	601			

หมายเหตุ : *** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

จากตารางที่ 2 ค่า Probability (F-statistic) เท่ากับ 0 ซึ่งน้อยกว่า $\alpha = 0.01$ หรือ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ร้อยละ 99 ทำให้เกิดการปฏิเสธสมมติฐานหลัก (Reject Ho) ที่ว่าค่าพารามิเตอร์ของตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่าเท่ากับศูนย์ นั่นแสดงว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม

ปัจจัยที่กำหนดรายได้ครัวเรือนจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถอธิบายผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) ปัจจัยขนาดของครัวเรือน (HHS) เป็นปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม คือ ค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรขนาดของครัวเรือนมีค่าเป็นลบ นั่นหมายความว่า หากครัวเรือนมีจำนวนคนในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน (ขนาดของครัวเรือนเพิ่มขึ้น) รายได้ของครัวเรือนจะลดลง 4,951.44 บาทต่อปี โดยที่ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

2) จำนวนผู้ที่หารายได้นอกครัวเรือนแล้วนำรายได้มาเป็นของครัวเรือน (LAB) เป็นปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน คือ ค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรจำนวนผู้ที่หารายได้นอกครัวเรือนแล้วนำรายได้มาเป็นของครัวเรือนมีค่าเป็นบวก นั่นหมายความว่า หากครัวเรือนมีจำนวนผู้ที่หารายได้นอกครัวเรือน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

แล้วนำรายได้มาเป็นของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน รายได้ของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้น 26,327.97 บาทต่อปี โดยที่ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

3) ปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (DEG) เป็นปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นตัวแปรหุ่น กำหนดให้ครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยม/ปวส. มีค่าเท่ากับ 1 และหัวหน้าครัวเรือนศึกษาในระดับอื่น (ระดับประถม/มัธยม/ปวช.) มีค่าเท่ากับ 0 ผลการศึกษาพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีค่าเป็นบวก กล่าวคือ เมื่อปัจจัยอื่นๆ คงที่ ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยม/ปวส. จะมีโอกาสมีรายได้ต่อปีมากกว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนศึกษาในระดับอื่น (ระดับประถม/มัธยม/ปวช.) อยู่ 29,230.76 บาทต่อปี ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาในส่วนของการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีอยู่ในช่วงตั้งแต่ 30,001 ถึง 100,000 บาท ซึ่งน้อยกว่ารายได้ต่อปีเฉลี่ยของครัวเรือนทั่วราชอาณาจักรที่เท่ากับ 322,980 บาท กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุอยู่ระหว่าง 41 ถึง 60 ปี ซึ่งจัดอยู่ในวัยกลางคน ผู้ประกอบอาชีพในวัยนี้อยู่ในช่วงวัยที่ทำงานในช่วงสุดท้ายของชีวิตเนื่องจากใกล้เกษียณ (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2538) ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส การศึกษาระดับประถม มีขนาดครัวเรือนจำนวน 3 ถึง 4 คน รองลงมา 1 ถึง 2 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่เป็นครอบครัวไม่ใหญ่ มีจำนวนผู้ที่หารายได้นอกครัวเรือนแล้วนำรายได้มาเป็นของครัวเรือนจำนวน 2 ถึง 3 คน ส่วนใหญ่ไม่มีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากโครงการของรัฐ และทำอาชีพในภาคการเกษตรซึ่งอาชีพในภาคการเกษตรนั้นทำตามฤดูกาลการเกษตร ประกอบกับเกษตรกรอาจประสบปัญหาภัยพิบัติ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น ซึ่งต่างจากอาชีพนอกภาคการเกษตรที่มีความหลากหลายมากกว่า และไม่ต้องพึ่งพาฤดูกาล จึงอาจทำให้ครัวเรือนที่มีอาชีพหลักในภาคการเกษตรมีรายได้ลดลงจากหากเกิดปัญหาภัยพิบัติขึ้น ประกอบกับข้อมูลในส่วนของการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ขนาดของครัวเรือน จำนวนผู้ที่หารายได้นอกครัวเรือนแล้วนำรายได้มาเป็นของครัวเรือน และการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสามารถอภิปรายผลได้ว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ที่หารายได้นอกครัวเรือนแล้วนำรายได้มาเป็นของครัวเรือนมากจะทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากหากครัวเรือนมีจำนวนผู้ที่หารายได้นอกครัวเรือน เป็นการสร้างรายได้ทางอื่น และลดความเสี่ยง เพิ่มความมั่นคงในการหารายได้ของครัวเรือน ครัวเรือนมีหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงจะทำให้ครัวเรือนนั้นมีโอกาสที่จะมีรายได้สูงกว่าครัวเรือนมีหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่า เป็นไปตามทฤษฎีทุนมนุษย์ที่ว่าการศึกษาทำให้ขีดความสามารถและทักษะในการทำงานของแรงงานเพิ่มขึ้น (ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงฆาร, 2552) เมื่อแรงงานมีทักษะและความสามารถที่เพิ่มขึ้นทำให้มีโอกาสในการหางานและสร้างรายได้ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร และครัวเรือนที่มีขนาดของครัวเรือนขนาดใหญ่มีโอกาสจะทำให้รายได้ของครัวเรือนลดลง ทำให้ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายในด้านอุปโภคบริโภคต่อคนมากขึ้นในขณะที่รายได้เท่าเดิม สอดคล้องกับงานของสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2556)

ส่วนปัจจัยที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน (DPD) มีความสัมพันธ์กับรายได้ของครัวเรือนในทิศทางบวก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานของสนธิ์ แก้วมี และ ประพัฒน์ดี ศิริสุขลักษณ์ (2550) ที่กล่าวว่าหากครัวเรือนมีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะทำให้ครัวเรือนยากจนยิ่งขึ้นหรือมีรายได้ที่ลดลง เนื่องจากในงานชิ้นนี้ครัวเรือน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนน้อย (จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 0.61 คน) ทำให้ผลการวิเคราะห์ที่ได้ในปัจจุบันยังไม่เด่นชัด, ปัจจัยอาชีพหลักของครัวเรือน (CRR) เป็นตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้ 1 คือครัวเรือนมีอาชีพในภาคการเกษตร และ 0 คือครัวเรือนมีอาชีพนอกภาคการเกษตร มีความสัมพันธ์กับรายได้ของครัวเรือนในทิศทางลบ สอดคล้องกับงานของ วรายุทธ พลาศรี (2556) ที่กล่าวว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพในภาคการเกษตรจะมีรายได้ต่ำกว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร, และปัจจัยการเป็นเจ้าของที่ดิน (OWN) เป็นตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้ 1 คือครัวเรือนเป็นเจ้าของที่ดิน และ 0 คือครัวเรือนไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดิน มีความสัมพันธ์กับรายได้ของครัวเรือนในทิศทางบวก สอดคล้องกับงานของ วรายุทธ พลาศรี (2556) และงานของสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2556) เนื่องจากครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตนเองไม่ต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในค่าเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตร และสามารถใช้ที่ดินเพื่อประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน

ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการช่วยเหลือครัวเรือนที่มีความยากจนเรื้อรังในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อยกระดับรายได้และการดำรงชีพให้ดีขึ้น ควรพิจารณา และสนับสนุน ดังนี้

1. จากผลการศึกษา พบว่า หากครัวเรือนมีขนาดครัวเรือนขนาดใหญ่ขึ้นจะทำให้รายได้ต่อปีของครัวเรือนลดลง ดังนั้นรัฐบาลควรมีมาตรการในการคุมกำเนิด หรือรณรงค์ให้มีบุตรเมื่อครัวเรือนมีความพร้อมแก่ประชาชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อเป็นชะลอการเพิ่มขึ้นของขนาดครัวเรือน และเพื่อเป็นการทำให้มั่นใจว่าเด็กที่เกิดมาจะมีคุณภาพ เนื่องจากการที่ครัวเรือนมีความพร้อมที่จะมีบุตร จะทำให้บุคลากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนในอนาคตมีศักยภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การแพทย์ การบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันมาตรการในการคุมกำเนิดในพื้นที่ชนบทยังไม่มีการรณรงค์และให้ความรู้กับประชาชนอย่างจริงจัง

2. นอกจากนี้ ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยม/ปวส. จะมีรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนศึกษาในระดับอื่น (ระดับประถม/มัธยม/ปวช.) จากการศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนในส่วนของข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนในครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีประชาชนที่ไม่ได้ศึกษาสูงถึงร้อยละ 27.88 ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ศึกษาในระดับประถมศึกษาเท่านั้น โดยคิดเป็นร้อยละ 34.23 ดังนั้นควรมีการขยายโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมความรู้ให้แก่หัวหน้าครัวเรือนและประชาชนในครัวเรือน เช่น การพัฒนาระบบการศึกษาในชนบทเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาแรงงานในครัวเรือนให้มีความรู้ความสามารถที่สูงขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันโอกาสทางการศึกษากระจุกตัวอยู่เพียงในเมือง

3. จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดรายได้ของครัวเรือน พบว่า หากครัวเรือนมีจำนวนผู้ที่หารายได้นอกครัวเรือนแล้วนำรายได้มาเป็นของครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะทำให้รายได้ต่อปีของครัวเรือนเพิ่มขึ้น ดังนั้นควรมีการเสริมสร้างกิจกรรมที่ทำรายได้นอกครัวเรือนควบคู่ไปกับกิจกรรมในครัวเรือน ซึ่งครัวเรือนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่มีอาชีพในภาคการเกษตร เมื่อหมดฤดูกาลการเกษตรจะเป็นแหล่งรายได้เสริมให้กับครัวเรือนได้อีกทางหนึ่ง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- ชิตะวัน ชนะกุล. (2559). *เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยความยากจนและความไม่เท่าเทียม* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น
- นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล. (2554). *หัวข้อสถิติที่น่าสนใจสำหรับการวิจัย*. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2560 จาก http://www.priv.nrct.go.th/ewt_dl.php?nid=860
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2559*. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2560 จาก <http://service.nso.go.th/nso/web/survey/surpop2-7-3.html>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *รายงานรายได้และความยากจน*. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2560 จาก <http://service.nso.go.th/nso/web/income/income.html>,
- สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม. (2558). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยปี 2558*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2560 จาก <http://social.nesdb.go.th/social/Default.aspx?tabid=125&articleType=ArticleView&articleId=188>
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. (2556). *ภาวะความยากจนของครัวเรือน*. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2560 จาก <http://www.oae.go.th/download/resech/2556/2.55research-Povertyincidence05072556.pdf>
- สนิรัช แก้วมี และประพิณวดี ศิริสุลักษณ์. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนไทย*. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงฆาร. (2552). *ทุนมนุษย์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวคิดใหม่*. สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2560 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/piyanan/2009/06/30/entry-1>,
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2538). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Abdulai, A., & Delgado, C. L.(2001).Determinants of nonfarm earnings of farm-based husbands and wives in northern Ghana. *American Journal of Agricultural Economics*, 81(1), 117-130.
- Corral, L., & Reardon, T. (2001). Rural nonfarm incomes in Nicaragua. *World Development*, 29(3), P. 427-442.
- Yunez-Naude, A., & Taylor, J. E. (2001). The determinants of nonfarm activities and income of rural households in Mexico. *World Development*, 29(3), 561-572.